

RENOMS I ELECCIONS MUNICIPALS A PALS (BAIX EMPORDÀ)

Anna M. CORREDOR PLAJA

Aquest article fou redactat després de la celebració de les últimes eleccions municipals (maig 1991). Per raons diverses no ha pogut ser publicat fins enguany.

Introducció

Fa un cert temps ens proposàrem de recollir els renoms de Pals (individuals i col·lectius) amb la finalitat, d'una banda, de reflexionar sobre el seu origen social i lingüístic, i de l'altra, de fer-ne una anàlisi formal i una classificació semàntica tenint en compte els criteris establerts per Moreu-Rey en el llibre *Renoms, motius, malnoms i noms de casa*. En aquella ocasió l'estudi estava basat en un corpus de 323 motius aconseguits mitjançant enquesta oral i vam arribar a pensar que els havíem arrellegats tots: els irònics, els pejoratius... tots. En acabar el treball estàvem convençuts que tothom ens havia dit els que sabia i que, per tant, no n'hi havia més. Tema esgotat! vam concloure... no sense una certa recança. Que n'anàvem d'errats! Hi ha hagut d'haver eleccions municipals per adonar-nos-en.

El que volem presentar-vos en aquest breu article no és pas un recull de renoms nous, acabats d'estrenar. Alguns sí que han sorgit en plena campanya dels polítics de Pals, resultat d'un moment d'eufòria, encara que ben premeditat. D'altres, però, foren creats fa un cert temps, durant el període de pre-campanya: van sorgir en petits cercles, en el transcurs de reunions clandestines de diferents sectors del poble, i ara que tot ja s'ha acabat s'han començat a difondre discretament. Sense ser encara d'ús general, comencen a arrelar, malgrat que algun d'ells és ofensiu i de no massa bon gust. D'altra banda, hi ha renoms que existien de més temps, però que, no havent-se difós suficientment, havien quedat latents, esperant el moment idoni per manifestar-se. En el treball anterior vam introduir el terme de *mots-camaleons* per designar els diversos canvis que podien sofrir els motius al llarg de la seva existència. En aquesta ocasió i per designar aquest últim grup de renoms, podríem parlar de *mots letàrgics*, ja que es tracta efectivament de mots que s'havien adormit en el temps i que ara, per motius diversos, hom ha desvetllat. En el recull hi figuren també alguns motius que no tenen gran cosa a veure amb la política: ha estat però una anècdota o algun esdeveniment ocorregut durant el període pre- o postelectoral que els ha fets rememorar, o simplement, cal admetre-ho, en algun cas ha estat purament l'atzar que no ha permès que quedessin en l'oblit.

Classificació semàntica

Per classificar els motius semànticament, tindrem en compte el sentit que la *vox populi* els ha donat. Els agruparem segons que facin referència a qualitats permanents o a qualitats no constants, i adoptarem el mateix esquema que en l'estudi anterior. Un últim grup inclou dos renoms dels quals hom desconeix la motivació.

1. Motius que reflecteixen una qualitat permanent:

1.1. Circumstàncies relacionades amb la família: els motius inclosos en aquest apartat indiquen la filiació:

La Gran [grán]: la més gran de tres germans.

El Nene [néne]: fill d'immigrants, era anomenat així per la seva família.

El Tete [tété]: el més petit de tres germans.

1.2. La manera de ser, el caràcter: maniàtics, pretensiosos...

La Depresiones [depresjónes]: persona d'humor molt variable i de reaccions imprevisibles, segons quin sigui el seu estat d'ànim.

L'Home trompetes [ómðtrumpétðs]: presumit, utilitza tots els recursos que té a l'abast per aconseguir que tothom el miri.

La Mona de seda [mónððsédð]: intenta desesperadament de cridar l'atenció i no dubta a vestir-se estrafolàriament si així ho pot aconseguir; malgrat tot, algú va tenir la brillant idea d'aplicar-li aquella dita espanyola que diu "Aunque la mona se vista de seda...".

1.3. La descripció física: hem agrupat en aquest apartat els renoms que fan referència a l'aspecte físic d'un individu. Ens ha calgut, però, fer dues subdivisions, ja que alguns reflecteixen la descripció física global de la persona, mentre que d'altres fan referència a l'aspecte físic i alhora al tarannà particular:

1.3.1. Les dimensions o la corpulència del cos, mitjançant metàfora:

El Mono [mónu]: per la semblança acusada que li han trobat amb aquest animal.

En Tarzán [tðrsán]: practica el gimnàs combinat amb una dieta molt particular perquè és un entusiasta de la cultura del cos... i se li nota.

La Tauleta de nit [tðwlétððnit]: petit i gras, molt bellugadís, és com un petit moble ambulant.

1.3.2. L'aspecte físic i la manera de ser:

El Borríco [buříku]: alt i gros, d'aspecte aturat i sovint bocabadat, es limita a fer al peu de la lletra el que li mana el seu superior.

El Gosset [gusét]: petit i de caràcter dèbil, és una mena d'escolanet dels qui estan per damunt d'ell.

El Pistolero [pistuléru]: és el que anomenem el típic "xulo", cregut fins al seny, com diem localment per indicar el màxim d'una cosa, perquè sap que és un fenomen que atreu el sexe femení.

El Titànic [titánik]: de físic extremadament generós, nascut per servir els altres, sempre disposat a col·laborar en tot i per tot, per bé que no sempre de manera totalment desinteressada.

1.4. Els defectes físics: en aquest apartat només hi figura un motiu:

El Mut [mút]: pateix aquest defecte de naixement.

1.5. Ideologies: aquests renoms representen les dues forces polítiques locals que es disputaven l'alcaldia:

L'Excel·lentíssim [ðksðlðntísim]: considerat per un sector del poble dictador, càcic i ignorant, per a la majoria segueix essent una persona intel·ligent, exemplar i intocable, havent heretat de l'antic règim tot el que cal per fer-se respectar.

Els Titits [titíts]: ecologistes, defensors incansables del que sempre ha constituït la identitat del poble.

1.6. Oficis: en aquest apartat hem fet dos subgrups; en el primer hi hem inclòs els motius que són noms d'ofici. En el segon, hi hem considerat els renoms que fan referència a un ofici mitjançant, però, el producte obtingut i/o una gran càrrega d'ironia.

1.6.1. Noms d'oficis:

L'Alferes [ðlféres]: quan de jovenet va fer el servei militar tenia aquest càrrec i amb els seus subordinats arreglava les carreteres. Un cop fora de la caserna, la seva dèria constructora no es va estroncar i és per això que se'l coneix amb aquest motiu.

El Capi [kápi]: hipocòric de capellà.

Cal Cabrer [kðbré]: renom certament antic i que no vam recollir amb l'enquesta oral. Ara ha ressorgit perquè s'associa amb una anècdota que s'ha difós darrerament.

La Júlia peluquera [xúliðpðlukérð]; *en Pepito barber* [pðpítubðrbé]: són gent que ja no exerceixen l'ofici; no obstant això el nom de l'ofici que van fer durant molts d'anys persisteix fins i tot com a nom de casa.

1.6.2. Oficis indicats amb ironia:

El Barberillo [bðrbðrílu]: baix i molt prim, d'aspecte fràgil.

En Matapobres [matðpòbrðs]: molt exigent amb els seus subordinats.

En Pere Placetes [pérðplasetðs]: És l'autor material de totes les rotondes que s'han construït darrerament al poble per facilitar la circulació dels vehicles.

El Polític [pulítik]: participa amb molta empena, encara que sense gens d'encert, en la vida política municipal; s'ha pres la política com un veritable ofici i sovint comença les seves frases dient: "Nosaltres, els polítics...".

En Rebentatractors [rðbéntðtrðktóts]: de jove era molt barroer, de tal manera que la maquinària que ell estrenava durava poquíssim.

1.7. Renoms procedents de prenom o cognoms: trobem en aquest apartat un nom antic que s'ha conservat amb la seva forma completa i d'altres que han sofert transformacions: apòcope, afèresi o traducció interlingüística:

En Cayu [káju]: apòcope del cognom Cayuela.

En Jacques [ʒákòs]: traducció francesa de Jaume, mantenint però la pronúncia catalana.

En Lucas [lúkòs]: prenom d'un avantpassat.

En Sèbio [sébjú]: afèresi d'Eusebio.

La Tat [tát]: afèresi de Montserrat.

2. Motius que reflecteixen una qualitat no constant:

2.1. Relacionats amb polítics o artistes:

En Ja sóc aquí [zasókòkí]: per haver pronunciat aquests mots donant-se aires de persona important.

El Pitxi [pítxi]: no coneixent el nom dels seus companys de feina, els cridava amb aquest nom i sovint cantava una versió d'una cançó molt coneguda que ell va titular *Pitxi l'amoroso*.

2.2. Relacionats amb un fet de caire episòdic:

La Prenyada [pròpádð]: protagonista d'una història de la qual ella mateixa va ser la víctima... malgrat l'uniforme.

3. Motius no classificables:

El Virolet [virulét]: potser té alguna cosa a veure amb el joc d'atzar?

En Xafes [jáfòs]: possiblement per la seva manera de caminar.

Conclusions:

Una pregunta que ens hem fet en el moment de redactar aquest article ha estat la següent: quina vigència tindran els renoms de creació recent a partir d'ara? Havent sorgit, la majoria, en petits cercles, el seu ús és ara força restringit i, essent gairebé tots pejoratius, potser ho continuarà essent. D'altra banda, cal pensar que s'han difós durant un període que afavoreix molt aquest tipus d'activitat lingüística creativa, i ara aquest període s'ha tancat. Què esdevindran els motius acabats de néixer o de renéixer? S'adormiran com a mots letàrgics durant quatre anys més per després tornar a ressuscitar i a manifestar-se amb la mateixa virulència amb què ho han fet ara?

Aquest petit estudi ens prova que l'hàbit de crear renoms no decau. Cal admetre que els motius d'abans, aquells que són d'ús general a tot el poble i que encara perduren, tenen una resistència que probablement no tindran els actuals; és més, creiem molt difícil que els motius nascuts en petits cercles puguin arribar avui en dia a difondre's com ho haurien fet en una època pretèrita. No obstant això, la creació de renoms es manté vigent i de quina manera! I els motius continuaran apareixent mentre el factor que els provoca es continuï desencadenant; és a dir, mentre hi hagi no solament persones observadores, amb sentit de l'humor i creatives, sinó també protagonistes d'històries o d'anècdotes amb més o menys gràcia o simplement individus ridículs que amb la seva manera de fer afavoreixen aquest tipus de creació. En un poble com Pals... tenim renoms per anys.